

NETRADIČNÍ MATERIÁLY V TECHNICKÉ VÝCHOVĚ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

UNTRADITIONAL MATERIALS IN TECHNICAL EDUCATION IN KINDERGARTEN

MICHAELA SAHULOVÁ

Resumé

Bakalářská práce se zabývá netradičními materiály a jejich využitím v technické výchově v mateřské škole. Cílem empirického výzkumu je zjistit, jak učitelé MŠ vnímají netradiční materiály a jaké netradiční materiály využívají v technické výchově.

Abstract

The bachelor thesis deals with untraditional materials and their use in technical education in kindergarten. Empirical research is to determine how kindergarten teachers perceive untraditional materials and what untraditional materials use in technical education.

Materiály obklopují děti i dospělé na každém kroku. Některé využíváme tak často, že už si jejich přítomnost ani neuvědomujeme. Pak náhle objevíme něco, co je pro nás nové, příjemné na dotek, lákavé. Děti obzvlášť rády objevují a experimentují, proto bychom jim měli dopřát možnost výběru různých materiálů, jejichž vlastnosti mohou zkoumat. V technické výchově učitelé dnes již nejsou tak omezováni a mohou do své výchovně vzdělávací činnosti aplikovat různé materiály a techniky při rozvoji dítěte.

Cílem bakalářské práce je zmapovat současnou situaci využití netradičních materiálů v podmínkách mateřské školy a nabídnout učitelům aktivity s netradičním materiálem vhodné pro jejich výchovně vzdělávací práci.

Bakalářská práce se skládá z části teoretické a praktické. Teoretická část tvoří čtyři kapitoly, které nastiňují teoretická východiska pro zpracování empirické části. Popisuje rozdělení materiálů na tradiční a netradiční, charakterizuje způsob jejich vzniku a uvádí, jak lze tyto materiály využít v prostředí mateřské školy. V dalších kapitolách se bakalářská práce zaměřuje na technickou výchovu a její využití při práci s dětmi včetně rozvíjení klíčových kompetencí a cílů stanovených v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání a v neposlední řadě se věnuje specifikům dětí předškolního věku v kontextu technické výchovy.

Empirická část bakalářské práce je věnována pedagogickému výzkumu, který je zaměřen na vnímání a využití netradičních materiálů při práci s dětmi v mateřské škole. Zabývá se především tím, jak učitelé využívají netradiční materiály při práci s dětmi a co za netradiční materiál vůbec považují. Cílem empirické části bakalářské práce je prostřednictvím rozhovorů s učiteli zjistit, jakým způsobem je netradiční materiál vnímán a následně využíván v technické výchově v mateřské škole.

Z výzkumu je patrné, že u učitelů v mateřských školách není pojem technická výchova zcela známý a užívaný. Termín technická výchova je nový a zatím se nevyskytuje ani v současné podobě RVP PV, což ale neznamená, že učitelé technickou výchovu nerealizují. Dotazovaní učitelé jsou zaměřeni častěji na tělesnou a výtvarnou výchovu. Zaměření na technickou oblast se v odpovědích neobjevilo. Důvodem může být vybraný vzorek s větším počtem žen ve výzkumu, které technickou výchovu obecně nepreferují.

Dalším důvodem může být, že někteří učitelé technickou výchovu slučují do výchov jiných, např. výtvarné. Přesto jsou dotazovaní učitelé přesvědčeni o tom, že ve své výchovně vzdělávací práci technickou výchovu realizují a to alespoň 1 – 2 krát týdně prostřednictvím činností na rozvoj jemné motoriky, při výtvarných činnostech nebo při praktické a pracovní výchově.

Při dotazování na využívané materiály výzkum poukázal na častější práci s tradičním materiálem. Učitelům brání v užívání netradičního materiálu především čas, prostor, dostupnost tohoto materiálu, nedostatek zkušeností či obavy z bezpečnosti. Na základě zkušenosti autorky práce jako začínajícího učitele v MŠ je možné konstatovat, že se určité obavy vyskytují, avšak práce s netradičním materiálem je lákavá zejména kvůli jeho možnostem kreativního využití. Zajištění vhodných bezpečnostních a organizačních podmínek ve výchovně vzdělávací práci s dětmi je samozřejmostí nejen při činnostech s netradičním materiálem.

Nejčastěji byl u výzkumného vzorku hodnocen jako netradiční materiál plast. Stejně tak se plast zařadil mezi nejužívanější materiál v technické výchově. Na základě tohoto zjištění se autorka rozhodla vytvořit učitelům mateřských škol nabídku výrobků a aktivit z netradičního materiálu se zaměřením na plast a plastické hmoty. Snahou je, aby se tato nabídka stala inspirací pro učitele v mateřských školách a zároveň přispěla k četnějšímu využívání netradičních materiálů, které jsou často dostupnější a podporují vynalézavost a kreativitu nejen učitele, ale také dítěte.

Brožura jako příloha k bakalářské práci

Brožura vznikla jako součást bakalářské práce na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci s názvem *Netradiční materiály v technické výchově v mateřské škole*. Cílem je nabídnout učitelům mateřských škol výrobky a aktivity vhodné pro děti mladšího i staršího předškolního věku. Výrobky jsou zaměřené na využití zejména plastu a plastických hmot v kombinaci s ostatními materiály. Obecnějším cílem je přispět k recyklaci často již nevyužitelných materiálů a ukázat možné využití těchto materiálů ve výchovně-vzdělávací práci učitelů MŠ.

Brožura obsahuje 12 výrobků. U každého výrobku naleznete srozumitelný metodický popis, fotografii výrobku a použitých pomůcek, výčet veškerých pomůcek, návrh na zařazení výrobku do podtématu a využití pro věkovou skupinu dětí. Některé výrobky jsou vhodné spíše pro starší děti, tzn. 5-6 let (dále jen SD), jiné pro mladší děti 3-4 roky (dále jen MD). Učitel však sám nejlépe zná svoji vzdělávací skupinu a sám zváží vhodnost zařazení výrobku při práci s dětmi. U každého výrobku je zobrazen stupeň jeho náročnosti pomocí hvězdiček (1 hvězdička značí nízkou náročnost, 3 hvězdičky vysokou náročnost).

Akvárium

Plast je velmi přizpůsobivý materiál – o tom se můžeme přesvědčit u následujícího výrobku.

Využitý materiál: plastová lahev

Navrhované podtéma: Podmořský svět, Chováme zvířata

Věk dětí: pro 50

Předpokládaný čas: 45 min

Pomůcky:

- plastová lahev
- nůžky
- lhový fix se středně širokou špičkou
- různé odstíny laku na nehty
- kancelářské sponky
- jehla
- nit
- černobílý obrázek mořské ryby (např. žilka)
- velká sklenice a víkem, mužle, lžemny atd.
- různé obrázky mořských ryb z encyklopedií či knih pro inspiraci

Příprava učitele:

Učitel připraví dětem různé černobíle vytištěné nebo předkreslené obrázky ryb na bílém papíře. Dále je zapořádá vystřihnout prostřední část lahve, která je většinou kryta etiketou a nastříhat ji na tak velkou další část jako je velikost obrázku ryby. Po vybrání obrázku dětem učitel připevní obrázek k vystřiženému platu kancelářskými sponkami.

Postup:

1. Děti obkreslí obrys ryby na plast lhovým fixem.
2. Pomocí laku na nehty potom vybarví dle fantazie nebo předlohy z encyklopedií podobu mořské ryby.
3. Po zaschnutí laku děti vystřihnou z platu rybu.
4. Učitel propichne plast v místě hlavy ryby tak, aby jí šlo zavěsit pomocí jehly a nitě a nit zausazuje.
5. Děti poté samy aranžují akvárium dle své fantazie.
6. Nakonec stačí rybu nebo více vytvořených ryb do akvária přivít pomocí víka. Pokud nit z víka nepekně vyjede, můžeme ji na víko zesponu přilepit.

Při navrhování činností bylo dbáno na to, aby byly využité materiály lehce dostupné. Některé výrobky vyžadují časově méně či více náročnější přípravu učitele, ale snahou bylo co nejvíce přípravu zjednodušit pomocí připravených šablon.

Obr. Ukázka brožury

SEZNAM LITERATURY

BAJTOŠ, Ján a Jozef PAVELKA. Základy didaktiky technickej výchovy. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita, 1999. ISBN 80-88722-46-2.

FASNEROVÁ, Martina a Jitka PETROVÁ. Tvorba didaktických pomůcek se zaměřením na rozvoj polytechnických dovedností pro děti předškolního věku. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4731-5.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. Materiály pro pracovní činnosti na 1. stupni ZŠ. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2006. ISBN 80-7043-453-8.

KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana (ed.) a Branislav PUPALA (ed.). Předškolní a primární pedagogika: Předškolní a elementární pedagogika. 2. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.

KROPÁČ, Jiří a kol. Didaktika technických předmětů: vybrané kapitoly. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2004. ISBN 80-244-0848-1.

PROVÁZKOVÁ STOLINSKÁ, Dominika a kol. Polytechnické vzdělávání v prostředí mateřské školy. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4735-3.

STOFFA, Ján. Terminologia v technickej výchove. 2. opravené a doplněné vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0139-8.

ŠKÁRA, Ivan a Rudolf POSPÍŠIL. Didaktika technických prací na 1. stupni základní školy. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1993. ISBN 80-210-0622-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VANĚK Vladimír a Hana VAŇKOVÁ. Materiály pro učitele primárního vzdělávání: distanční text. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7368-005-X.